

TOELICHTING bij het besluit tot vaststelling van een beschermd dorpsgezicht ex artikel 20 van de Monumentenwet te

VELSEN, gemeente Velsen.

Het beschermde dorpsgezicht omvat het op bijgevoegde kaart (Rijksdienst voor de Monumentenzorg, nr. 245) met een stippellijn omgrensde gebied.

Velsen, een van de oudste nederzettingen in Kennemerland, is ontstaan op de plaats waar Willibrord in de 8e eeuw één van de vijf moederkerken van Holland stichtte. Hoewel verhoogd gelegen op een strandwal, kreeg het dorp in de loop van de 10e eeuw zoveel te lijden van herhaalde overstromingen, dat het werd ontruimd. In de tweede helft van de 12de eeuw werd er opnieuw een kerk gesticht, die, op de plaats van de vorige, van tufsteen werd opgetrokken. Het gebouw deed dienst als parochiekerk voor een dorp dat hoofdzakelijk werd bewoond door landbouwers, schelpenvissers en schelpenhandelaars. Gedurende de 17de en 18de eeuw lieten vele gefortuneerde Amsterdammers in Kennemerland hun buitenplaatsen bouwen, hetgeen voor Velsen een tijd van grote voorspoed met zich meebracht. Verscheidene hoveniers, tuinlieden en ambachtslieden vestigden zich toen in het plaatsje. Van de in die tijd gebouwde huizen, treft men er thans nog enige in het dorp aan.

Bezien uit een oogpunt van dorpschoon is het te betreuren, dat ten gevolge van de verbreding van het Noordzeekanaal het noordelijk gedeelte van het dorp is verdwenen. Gelukkig is echter ook in het zuidelijk deel, ondanks het wat dominante, in neo-renaïssancestijl opgetrokken (voormalige) raadhuis, veel van de oude sfeer bewaard gebleven.

Van vele zijden, niet in de laatste plaats van de zijde van de inwoners zelf, wordt gestreefd naar behoud van het karakter van het thans resterende dorpsgedeelte. Daartoe is de Stichting "Het dorp Velsen" opgericht, welke stichting zich onder meer ten doel stelt tot een restauratie te komen van wat er in het dorp aan historische bebouwing is overgebleven. Verscheidene restauraties zijn reeds uitgevoerd. Ook wordt de mogelijkheid gezien aan de hand van de bekende in 1730 door de brandmeester vervaardigde plattegrond enkele panden (waaronder het Schoutshuis), gelegen in het noordelijk gedeelte, over te plaatsen

naar terreinen in het zuidelijk gedeelte, waar vroeger bebouwing werd aangetroffen.

Aldus wordt door gezamenlijke inspanning van de gemeente en de genoemde stichting gestreefd naar een rehabilitatie van dit dorpsdeel, waarvan het karakter niet alleen wordt bepaald door de overwegend 17de en 18de eeuwse huisjes, maar ook door de markante ligging van de Engelmunduskerk op de met gras begroeide kerkheuvel, waarbij ook de bomen een essentieel onderdeel van het dorpsbeeld uitmaken. Het is duidelijk, dat wijzigingen in de rond het Kerkplein gelegen bebouwing met grote zorg ten aanzien van het aspect zullen moeten worden begeleid. Ook aan de bestratingen en groenvoorzieningen zal bijzondere aandacht besteed moeten worden. Met name wordt hier gewezen op het tussen de Driehuizerkerkweg, de Meervlietstraat en de Parkweg gelegen plantsoen, restant van de tuin van het huis Schoonoord, waarvan de openheid, in verband met het gezicht op het dorp vanuit het Zuiden, gehandhaafd dient te blijven. Het is, gezien het vorenstaande, van belang dat voor het op bijbehorende kaart met een stippellijn omgrensde gebied een stedenbouwkundig plan wordt ontworpen, waarin door middel van bestemmings- en gebruiksbepalingen het historische karakter van het dorp veilig gesteld wordt.